

15.11.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto asiassa HE 201/2022 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskäär-
ren 21 luvun 8 ja 8 b §:n muuttamisesta

Pyydettyä lausuntona Helsingin hovioikeus esittää seuraavaa:

Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen 8 b §:n sanamuoto ja perus-
telut ovat keskenään ristiriidassa. Lakiehdotuksessa arviointiperusteet on erotettu toisis-
taan sanalla "ja", jonka voidaan katsoa viittaavan siihen, että perusteet ovat kumulatii-
via. Lakiehdotus vastaa sanamuodoltaan voimassa olevaa säännöstä, jonka esitöiden
(HE 107/1998 vp s. 20) mukaan mikään perusteista ei sinällään voi yksin synnyttää
säännöksen tarkoittamaa kohtuuttomuutta. Nyt esityksessä (s. 26–27) on kuitenkin to-
dettu, että yhdenkin arviointiperusteen täyttyminen voikin johtaa kohtuullistamiseen ti-
lanteessa, jossa muut perusteet eivät erityisesti puhu sitä vastaan. Asiassa jää siten
epäselväksi, onko perusteet tosiasiasa tarkoitettu vaihtoehtoisiksi vai ei.

Myös soveltamiskynnys on esityksessä jätetty avoimeksi ja jopa jossain määrin ristiriit-
taiseksi. Toisaalta esityksen (s. 27) keskeisimpiin muutosehdotuksiin kuuluu ilmeisyys-
vaatimuksesta luopuminen, mutta toisaalta esityksessä korostetaan, että kyse olisi edel-
leenkin poikkeussäännöksestä. Epäselvyyden voidaan sinänsä olettaa lieventyvän vii-
meistään korkeimman oikeuden ennakkopäätösten kautta. Oletettavaa kuitenkin on,
että oikeuskäytännössä tullaan ainakin alkuvaiheessa esittämään toisistaan poikkeavia
tulkintoja.

Hovioikeus suhtautuu varauksellisesti esityksessä esitettyyn arvioon siitä, että säännös
voisi vähentää tarvetta valittaa hovioikeuteen. Vaikka säännös vähentäisi häviävän asi-
anosaisen muutoksenhakutarvetta, se voi samalla lisätä voittavan asianosaisen muu-
toksenhakutarvetta. Yleisesti voidaan myös todeta, ettei siirtyminen selkeästä pääsään-
nöstä ("häviäjä maksaa") kohti tapauskohtaisempaa harkintaa ole omiaan vähentämään
muutoksenhakutarvetta. Ei voida pitää tarkoituksenmukaisena eikä kulujen hillitsemisen
tavoitetta edistävänä, että oikeudenkäyntikuluista tulisi entistä useammin valituksen
kohde tilanteessa, jossa asianosaiset olisivat valmiita hyväksymään käräjäoikeuden rat-
kaisun pääasian osalta. Voidaan siten arvioida, että esitys saattaa sisältää jopa riskin
valitusten määrän kasvamisesta. Tuomioistuinten työmäärän lisääminen ilman vastaa-
vaa resurssien lisäystä taas johtaa oikeudenkäyntien pitkittymiseen entisestään.

Esitykseen lisättyä mainintaa siitä, että tuomioistuimen tulisi harkitessaan maksettaviksi

tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrän alentamista viran puolesta varata asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä asiasta, voidaan pitää perusteltuna. Esitys jättää kuitenkin jossain avoimeksi sen, miten aktiivista prosessinjohtoa tuomioistuimelta asiassa muuten edellytetään. Epäselvää on, edellytetäänkö tuomioistuimelta selventävää asianosaisten esille tuomiin seikkoihin liittyvän tarkoituksen selvittämiseen tähtäävää prosessinjohtoa, vaiko rikastavaa prosessinjohtoa tilanteessa, jossa asianosainen ei oma-aloitteisesti ole tuonut esille seikkoja, joihin kohtuullistaminen voitaisiin perustaa. Rikastavaa prosessinjohtoa voidaan lähtökohtaisesti pitää tuomioistuimen puolueettomuuden kannalta ongelmallisena.